

Nicolae TEȘCULĂ, Gheorghe GAVRILĂ

Continuatoare a ideilor revoluției franceze, revoluția de la 1848-1849 prin amploarea ei, prin consecințele sale a lăsat o vie impresie la nivelul conștiinței colective. Prin memorii, relatări, istorii a evenimentelor la care au luat parte, contemporanii au încercat să prezinte aceste momente din existența lor personală într-o formă mai mult sau mai puțin veridică din care posteritatea să extragă elemente care să ducă la înțelegerea acestor evenimente care au produs atâta tumult. În acest sens notele de acest gen pun în discuție un destin, urmare fiind nevoia firească de comunicare, de confesiune a unei experiențe trăite. Acest gen de comunicare presupune un spirit de observație care îi oferă o vocație reportericească. Esențial rămâne valoarea de document spiritual¹.

Termenul de „memorii” nu este unul obișnuit se crede că vine de la pluralul lui „memorie” ce înseamnă facultatea de a-și aminti, dar termenul se originează de la „memoriu” = raport, expunere, dare de seamă asupra unei situații sau unui eveniment mai mult sau mai puțin memorabile. De asemenea termenul „a-și scrie memoriile” nu înseamnă a-și scrie amintirile, ci aria de cuprindere este mult mai amplă și depășește cu mult sfera personală a autorului și expune modul în care el este participant, martor, nu ca subiect chiar dacă a avut un rol principal. Tema principală a memorialistului este lumea sub incidența istoriei nu a subiectivității².

Această istorie „avant la lettre” s-a născut o dată cu epoca modernă, într-o perioadă de renovare a scrisului istoric născută dintr-o nevoie acută de uman pe care o reclama scrisul istoric, memorialistica conservându-și rolul de mărturie-document până în zilele noastre, chiar dacă rămâne subiectivă³.

Încadrată în ceea ce istoricii numesc „o istorie mărunță”, ea rămâne inteligibilă în durata scurtă a timpului istoric și are meritul de a fi pus o schemă a istoriei unei epoci, restituie o lume prin care a trecut naratorul. De la istoria pozitivistă la noua istorie, istoriografia a menținut memorialistica între domeniile preferate fixându-i locul potrivit în ierarhia surselor și având o metodologie adecvată de valorificare. Se observă creșterea scrierilor memorialistice într-o perioadă culminantă a unei epoci, în momentele pline de intensitate ale istoriei. Astfel revoluțiile au fost cele care au stimulat „literatura mărturisirilor” care ajunge la o frecvență copleșitoare. Mai apropiată de teritoriile artisticului, memorialistica favorizează accesibilitatea mesajului istoriografic prin detaliile de viață ce comunică, accentuând faptului cotidian valoarea de fapt istoric prin cea umanizare a istoriei la care aspiră noua istorie, lăsând astfel să se rostească tăcuții istoriei, personajul colectiv, marile evenimente stimulând manifestările conștiinței colective⁴.

În cazul memorialisticii, după cum arăta Mircea Eliade, se întâlnește istoria cu istoria unui destin⁵.

Revoluția de la 1848-1849 din Transilvania a fost cea care a dat o bogată memorialistică, aparținând liderilor sau unor reprezentanți mai puțin însemnați, fiecare națiune aducându-și reprezentați ai genului. Astfel de partea maghiară avem scrierile memorialistice ale lui Joska Miklos, Mezáros Lázár, Pulszky Ferenc, Teleky Sándor. Jókai Mór, Táncics Mihály, Kovary Laszlo. De partea română amintim scrierile lui Timotei Cipariu, Petru Moldovan, Iosif Șterca Șuluțiu, Andrei Șaguna, Vasile Moldovan, Vasile Nemeș, Atanasie Șandor, Alexandru Roman, Ion Chirileanu etc. Dintre sași Ștefan Ludwig Roth, Johann Karl Schuller și Friedrich Csech von Sternheim.

¹ Nicolae Bocșan, Valeriu Leu, *Memorialistica revoluției de la 1848 în Transilvania*, Ed. Dacia, Cluj Napoca, 1988, pp.5-7

² Alexandru Paleologu, „Tot despre arta memoriilor”, în *Luceafărul*, nr. 49, 1972, p.9

³ Nicolae Bocșan, Valeriu Leu, *op. cit.*, pp 8-9

⁴ *Ibidem*, pp.10-15

⁵ Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*, Ed. Univers, București, 1978, p. 105

După această scurtă introducere asupra scrierilor memorialistice și a locului ocupat de ele în istoriografie în rândurile care urmează vom încerca să prezentăm „istoria” fragmentului memorialistic pe care îl avem la dispoziție.

Pentru început am dori să arătăm că despre existența acestui manuscris am aflat când, citind o monografie a orașului Sighișoara, am văzut că era prezentat un participant sighișorean la Adunarea Națională de la Blaj din 3/15 mai 1848 în persoana lui Friedrich Cseh von Sternheim. Însă această lucrare păcătuia prin faptul că nu avea nici o trimitere bibliografică⁶.

Prima noastră impresie a fost aceea că este vorba de o lucrare publicată, astfel că am căutat-o în fișierele Bibliotecii documentare din Sighișoara, ale Bibliotecii Muzeului Brukenthal din Sibiu și la B.C.U. din Cluj, însă nu am găsit nici cea mai mică referire la autor sau lucrarea memorialistică.

Ulterior, prin bunăvoința doamnei Monica Maclean, fiica autorului monografiei, căreia îi mulțumim pe această cale, am intrat în posesia unei lucrări redactate „Din însemnările lui Friederich Cseh von Sternheim despre evenimentele din jurul anului 1848” avându-l ca autor pe Julius Holitzer.

De la Julius Holitzer aflăm că textul manuscrisului a fost predat în anul 1957 de către strănepotul memorialistului lui Julius Misselbacher (1903-1963) unul din fondatorii muzeului de istorie din localitate și ultimul director înainte de naționalizare, autor al machetelor orașelor Sighișoara, Mediaș și Alba-Iulia. Din păcate demersurile pe lângă soția lui Julius Misselbacher, aflată încă în viață la o vârstă înaintată, pentru a-mi pune la dispoziție acest manuscris pentru valorizarea lui în interes științific s-a soldat cu un eșec.

Despre Julius Holitzer știm că s-a născut la Orăștie în 1894, a fost profesor de română-germană și director al liceului german din Sighișoara, iar după 1945 ca director al muzeului sighișorean, a fost cel care a pus pe baze științifice colecțiile⁷.

Autorul memoriilor făcea parte dintr-o familie care timp de două sute de ani a jucat un rol important în viața politică a Sighișoarei, familie aparținând unei protipendade înnobilate de austrieci care, după cum arăta Richard Schuller în „Alt Schässburg”, „...a făcut în mijlocul nostru o boierime cu pitac care a monopolizat slujbele înalte și au nimicit tot mai multe trăsături democratice în viața poporului nostru (Saxon n.n.)”⁸

De la același autor aflăm că la mijlocul secolului al XVIII-lea în colțul „Casei cu cerb” din Piața Cetății locuia familia Cseh von Sterheim, care la 1775 l-a dat pe Gottlieb Cseh (Schech) jude regal la 1775 și pe Karl Cseh von Steinherm (tatăl lui Friedrich) primar la 1850⁹.

Însă știm că la 1848 era primar deoarece apare menționat ca „Bürgermeister” al orașului în „Siebenbürgerischer Volks Kalender für 1849”¹⁰.

După cum arată Holitzer, Friedrich s-a născut la 4 martie 1826 la Sighișoara, a absolvit liceul din orașul său natal și a urmat studiile juridice la Facultatea de Drept din Sibiu și apoi a plecat la Tabla Regească din Tg.Mureș unde a funcționat pe postul de cancelist-concipient. Izbucnirea revoluției îl face să se înroleze în batalionul săsesc de la vânători care a luptat de partea imperialilor. După 1849 se întoarce în oraș unde a ocupat diverse slujbe administrative, iar la 5 septembrie 1876 moare¹¹.

Din aceleași relatări aflăm că avem de a face cu un adevărat fond Sternheim. În primul rând fragmente traduse din lucrarea lui Charles Boner „Transilvania țara și oamenii” apărută la Leipzig în 1868 unde se descrie viața culturală și economică a diferitelor naționalități din Transilvania, apoi o lucrare juridică aparținând tânărului Friedrich intitulată „Furtul de vite în Transilvania” scrisă după 1860 și un articol politic „Situația actuală” unde tratează epoca neoabsolutismului lui Bach. Cea mai extinsă lucrare este „Peripețiile anului 1848” care cuprinde 290 de pagini, manuscrisul fiind fragmentar și nu se știe dacă autorul a lăsat-o neterminată, sau nu a fost păstrată de urmași în totalitate. Lucrarea cuprinde evenimente trăite de autor de la izbucnirea revoluției la 1848 și până la 18 martie 1849, la lupta de la Codlea¹².

Fragmentul tradus de Holitzer ne relatează o prezentare a situației națiunilor transilvane în primăvara lui 1848, apoi prezentarea evenimentelor din martie de la Târgu Mureș și din Sighișoara, urmate de expunerea

⁶ Emil Giurgiu *Sighișoara*, Ed. Sport-Turism, București, 1982, pp. 35-36

⁷ Pentru informațiile despre Jilius Misselbacher și Julius Holitzer mulțumim d-lui Walter Lingner din Düsseldorf, președintele Asociației sașilor sighișoreni din Germania

⁸ Richard Schuller *Alt Schässburg*, ed. Markus, Sighișoara, 1906, p.28

⁹ *Ibidem*

¹⁰ Ela Cosma, „Personalul forurilor oficiale transilvane și al națiunii săsești (1849)”, în *AIIC*, 37, 1998, p. 253

¹¹ Julius Holitzer, *Din Însemnările lui Friederich Cseh von Sternheim despre evenimentele din jurul anului 1848*, mss, p1

¹² *Ibidem*

Marii Adunări Naționale de la Blaj din 3/15 mai 1848 și câteva fragmente despre luptele revoluționare, parte care cuprinde după spusele lui Holitzer 220 de pagini, care din păcate ne sunt necunoscute. Un loc important în această traducere îl ocupă descrierea Marii Adunări Naționale de la Blaj din 3/15 mai 1848, unde tânărul Sternheim a fost participant.

În primăvara lui 1848, izbucnirea revoluției maghiare și programul de la Pesta vor determina la români impunerea unei atitudini comune față de programul maghiar, îndeosebi față de punctul legat de unirea Transilvaniei cu Ungaria.

Intellectualii români din imperiu au aderat rapid la evenimentele din Europa. Populația românească era cea mai numeroasă din Transilvania, rolul conducător îl avea intelectualitatea care după cum afirma Keith Hitchins au dobândit un nivel înalt al conștiinței naționale. Acest lucru a determinat ca revoluția română din Transilvania să fie o revoluție a intelectualilor, ei fiind aceia care au gândit o strategie pentru împlinirea dezideratelor. Obiectivele pe care ei le-au urmat erau înrăurite din lumea de idei a societății românești din Transilvania, și de aceea ei au acordat o prioritate emancipării naționale¹³.

Aceștia au fost aceia care în primăvara lui 1848 prin întrunirile de la Brașov, Blaj, Cluj, Abrud și-au impus un punct de vedere vis a vis de programul revoluționar maghiar. La aceste întruniri s-au adăugat adunările românești, acum în timpul revoluției ele devin continuatoare, pe o altă scară, a întrunirilor duminicale care au loc după serviciul religios, introducând o formă arhaică de „democrație” satească. Ele au fost calea prin care țărănimea a putu fi angrenată în lupta politico-națională din 1848-1849, prin intermediul lor conducerea revoluției române a comunicat în lumea satelor, facilitând penetrarea ideilor fundamentale ale programului¹⁴.

Legat de aceste aspecte din primăvara lui 1848 Sternheim relatează: „Ceea ce privește pe români aceștia nu s-au pronunțat definitiv ...” și atribuie lui Șaguna rolul de conducător al românilor: „Episcopul lor Andrei Șaguna, un om foarte cuminte, însă puțin setos de putere și cam intrigant îi îndruma și îi conducea în taină, impunând conducătorilor lor politica ce trebuia să urmeze”¹⁵.

Rodul acestor întruniri ale intelectualilor români a fost organizarea pentru 30 aprilie în „Duminica Tomii” a unei adunări naționale la Blaj pentru a pregăti populația românească, pentru a vedea modul în care aceasta reacționează.

Înainte de adunarea din 3/15 mai grupul condus de Simion Bărnuțiu duce o muncă de convingere pentru a determina elita românească să aibă un punct de vedere comun cu privire la problemele politico-naționale, mai ales că gruparea „unioniștilor” din jurul episcopului unit Lemeny adună o parte însemnată a ierarhiei bisericești, de aceea după adunarea din 30 aprilie, Bărnuțiu cheamă reprezentanții tinerilor elevi și studenți să mobilizeze populația pentru a participa la Blaj în 3/15 mai 1848. Teamă izvorâtă din hotărârea autorităților de a convoca două adunări pentru fiecare biserică a alertat pe conducătorii români, mai ales că astfel se puteau amplifica divergențele dintre cele două confesiuni. De aceea ei, în consultările pe care le fac, marșează pe ideea reconcilierii dintre greco-catolici și ortodocși¹⁶.

Asupra solicitărilor românilor Strenheim ne prezintă: „Aceștia s-au prezentat la guvernul țării cu cererea să li se aprobe ținerea unei adunări populare generale a românilor din Transilvania pe câmpia Blajului. Guvernul n-a cutezat să nu împlinească această dorință, de fapt foarte justă. Adunarea fu aprobată ca adunare deliberativă, consultativă pentru examinarea pașilor legali care urmau să fie întreprinși în numele întregii populații românești pentru realizarea dorințelor ei. Ținerea adunării s-a fixat pe ziua de 15 mai. Din fiecare comună românească a Transilvaniei trebuia să fie trimis preotul sau o altă persoană clericală și câte doi reprezentanți mireni. Afară de aceia avea acces liber oricine a vroia să vină la adunare, fie român, fie ungur, secu sau sas”¹⁷.

În Sighișoara se formează un grup de „tineri sași care vroiau să asiste la această desigur foarte remarcabilă adunare”. Între ei se găsea și tânărul Friedrich însă foarte greu găsesc un căraș care să-i ducă, în rândul sașilor menținându-se cea imagine peiorativă asupra românului. „Țăranii noștri sași, în general de fire pașnică, își vedeau amenințată scumpa lor viață la o astfel de adunare de «valahi», pe care erau obișnuiți din tinerețe să-i

¹³ Keith Hitchins, *Românii 1774-1866*, Ed. Humanitas, București, 1998, pp. 307-308

¹⁴ Liviu Maior, *1848-1849. Români și unguri în revoluție*, Ed. Enciclopedică, București, 1998, p70

¹⁵ Julius Holitzer, *op. cit.*, p20

¹⁶ Liviu Maior, *op. cit.*, p. 80-90

¹⁷ Julius Holitzer, *op. cit.*, p. 20

disprețuiască, ținând deci adunarea de o adunătură de vagabonzi desfrânați și păstori sălbatici. După multă căutare s-a învoit în sfârșit un lăslean /țăran sas din Laslea¹⁸/ să ne ducă la Blaj...”¹⁹.

Cu cât se apropiară mai mult de Blaj mulțimea de români de români era tot mai mare: „Cu cât ne apropiam de Blaj, cu atât mai populată a fost strada de călători care țineau în grabă spre locul adunării, în cea mai mare parte români...”. Și astfel ajung într-un târziu la Blaj, dar mai bine să lăsăm textul să vorbească: „în sfârșit am ajuns la Blaj. Deja departe am zărit spre toate părțile o nenumărată, imensă mulțime plină de viață. Bucuria, veselia, solemnă sclipire din privirile oamenilor; o mai frumoasă ordine și disciplină stăpânea pe fii altădată violenți, din vitregia împrejurărilor rămași lipsiți de învățătură și cultură ai poporului asuprit până acum, care deunăzi își petrecea zilele prin munții stâncoși și prin câmpii pustii în doruri duioase și gânduri triste asupra robiei lor.

Pe piața mare din Blaj au fost multe sute de oameni, iar din toate casele fâlfâiau steagurile tricolore și negru galbene. Se vedeau cele mai felurite porturi, nuanțele cele mai ciudate și remarcabile în expresiunea și în tipul fiziognomiei, aici feciori blonzi, voinici și rumeni de pe pământul sașilor, cu cizme înalte, cu pălării negre și cu haină scurtă de halină /postav negru/, acolo flăcăi mici, îndesați și bruni, cu ochii negri ca smoala și cu părul scurt și gros, căciula din piele de oaie în cap, gluga aruncată neglijent în spinare, ciomagul în mână – păstori de pe câmpie -, iar alături oameni înalți, tari ca un copac cu șerpăre strălucitor împodobite, în cămăși tivite cu roșu și zeghi brune, păcurari din munți, dar uniți prin aceeași limbă, aceeași credință și prin aceeași lipsă de drepturi”²⁰.

Se observă aici modul în care este descrisă ordinea, felul în care sunt prezentate costumele populare (se pare că tânărul jurist avea o preocupare pentru porturile transilvane după cum reiese din analiza fondului Sternheim), putând fi un izvor pentru cei care doresc să studieze vestimentația în spațiul ardelean pe parcursul secolului al XIX-lea.

Preambulul Adunării Naționale a fost discursul lui Simion Bărnuțiu ținut în catedrala Blajului în seara zilei de 14 mai. Discursul fiind un moment decisiv în cadrul mișcării naționale, conducând-o spre modernitate și implicit oferindu-i continuitate, el fiind produsul acelor vremuri învolburate de suflul înnoirilor, de nevoi de schimbare a unui regim desuet, cu unul nou, moment de liberalism și naționalism.²¹

Discursul bărnutean reînnodează spiritul petiționar al secolului al XVIII-lea, dar la argumentele Supplex-ului se mai adaugă și elemente venite din opera școlii ardelenice și tot acum dorințe de revizuire a regimului de stări specifică Supplex-ului, se adaugă dorința de a-l desființa, angajând comunitatea românească în totalitatea ei. Bărnuțiu a dat o ideologie revoluției, o justificare a pasului revoluționar.²²

Din ceea ce relatează cancelistul reiese că a fost în catedrala Blajului în seara zilei de 14 mai: „Am intrat în catedrala mare, unde conducătorii adunării au discutat despre tema și obiectele ce urmau să fie dezbătute în plenară, precum și despre redactarea hotărârilor care trebuiau să fie înaintate miilor de adunați. Punctele principale erau: Unirea celor două biserici grecești, a celei unite cu cea neunită într-o singură biserică națională română,

- dacă să se atingă chestia unirii Transilvaniei cu Ungaria
- dacă să se facă amintire de Daco-romania
- ce să se petiționeze privitor la desființarea robotului, care încă nu era pronunțată și cum să se intervină la guvern pentru eliberarea fruntașului român Mihail [Micaș n.n.] „deținut de unguri sub pretexte de atâtare”. Nu găsește loc și pleacă vede că afară totul este în ordine și sfârșește prin a descrie seara zilei de 14 mai: „seara mai multe case, îndeosebi școala și reședința episcopală, au fost splendid iluminate; la școală a fost aplicat un transparent mare și semnificativ, reprezentând pe împăratul Traian ca întemeietor al Daco-romaniei.

Într-un timp, îndărătul acestui portret a răsunat un imn vocal în slava lui Traian, în care împăratul Ferdinand a fost îndemnat să restabilească frumosul imperiu cu capitala Ulpia Traiana”²³.

¹⁸ Laslea localitate aflată la 20 de kilometri distanță de Sighișoara, azi în județul Sibiu

¹⁹ Julius Holitzer, *op.cit.*, p.21

²⁰ *Ibidem*

²¹ Liviu Maior, *op.cit.*, p.99

²² Idem, *Memorandumul. Filosofia politico-istorică a petiționarismului românesc*, Fundația Culturală Română, 1992, pp. 12-17

²³ Julius Holitzer, *op.cit.*, p.22

Tot referitor la aceste aspecte ale serii un alt participant Ștefan Branea relatează: „în duminică înainte de luminăție care s-au făcut în tot orașul au fost foarte de însemnat seara:

1. Steagul nației române cu cruce în vârf deasupra 2 petele, galbenă și neagră. Pe dânsle scria: Vivat Ferdinand imperator Austriei și al românilor. Apoi a fost steagul făcut din sus fața mierie albastră în mijloc față roșie, dedesupt față albă, pe dânsul era scris: „Virtutea română reînviată”.
2. în fața seminarului a fost pus chipul lui Traian [...]
3. în altă fereastră au fost semnul mănăstirii pus și scris sub dânsul: <Solatium Romanorum et decus nationis romanae fii O.R. domini Johannes Lemeny et Andras Schaguna vivant>
4. într-o altă fereastră a fost scris: <Divo Augusto Ferdinand I-o et Domni Austriacae imperium semperum in Daco Romana>
5. apoi tinerimea au cântat versuri frumoase înaintea seminariului, de acolo la episcop și pre la mai mulți dintre ai mari”²⁴.

Sternheim descrie apoi ziua de 15 mai: „A fost anume clasă pentru această zi de naștere a unei națiuni, deștepte după un somn îndelungat la conștiința de sine. Mai întâi ne-am dus prin străzile solemn împodobite – cu armindenii ale orașului la locul provizoriu de adunare și ordonare a mulțimii imense de popor. Acest loc este o luncă mare mărginită de alei de sălcii spre nord-vest de Blaj, deci tocmai în direcție contrară cu pajiștea destinată pentru ținerea adunării „festive și numită apoi «câmpul libertății». Aici vede așezate trupele imperiale care „... cu tunurile date jos de pe afet, a făcut impresie mare nu numai asupra mea, ci în măsură și mai mare și asupra ciobanilor și țăranilor simpli români, care de altfel au fost mândri de ea și s-au simțit onorați prin prezența detașamentului întrucât conducătorii lor le-au declarat în mod isteț și cuminte că aceste măsuri militare de precauție s-au luat numai pentru siguranța adunării și pentru respingerea unor răzvrățiți unguri care ar încerca eventual să se apropie cu intenții dușmănești”. În mod curios arată că și țiganii au prezentat o petiție care nu a fost discutată „ca minoritate trebuie să amintesc că la această adunare s-au prezentat și țiganii cu o petiție, cerând și ei drepturi naționale și suverane: o parodie la timpul tendințelor de emancipare națională”²⁵.

După descrierea dimineții de 15 mai, memorialistul ne prezintă desfășurarea adunării: „În sfârșit spre amiază, se auzea că comitetul și-a terminat consfătuirea de pregătire, adunarea își va lua începutul. Noi ne-am întors deci iarăși în oraș. Aici se adunase deja miile pentru ieșire la pajiștea mare așezată spre sud de Blaj. Comitetul ieși din biserică în piață în fața tinzii, iar președintele acestuia, episcopul Șaguna având în stânga și în dreapta pe cei doi comisari guberniali Ludovic Szabó și baronul Nicolae Bánfy, cât și decretul gubernial care cuprindea aprobarea pentru ținerea adunării populare și numirea celor doi comisari sus amintiți ca delegați ai guvernului țării.”

„Pe urmă multele mii s-au așezat în ordine pentru ieșirea disciplinată la locul adunării. A fost întradevăr o priveliște frumoasă, măreață, o priveliște care trebuia să miște adânc orice inimă omenească curată, actul de autorecunoștere, de autogenitură a unui popor ținut secole de-a rândul în lipsă de independență, de libertate, în robie.

În mijlocul întinsului câmp frumos se ridica un loc mai înălțat pentru comitetul adunării. În jurul acestui loc mai ridicat tăbărau ca razele unei stele în șiruri regulate miile poporului, îmbrăcate în haine variate, așa încât din orice punct se putea vedea comitetul cu președintele său impunător.

Adunarea își începe opera cu o rugăciune solemnă și a fost într-adevăr înălțător a vedea cum miile căzură dintr-o dată toți împreună – ca creștinii în genunchi înaintea corpului Domnului.

Apoi s-a suit în tribună Simion Bărnuțiu, ținându-și cuvântarea și făcând cunoscutele-i propuneri:

1. Adunarea aceasta se proclamă de adunare generală națională a națiunii române din Transilvania.
2. Câmpul acesta pe care se ține prima adunare națională română din Transilvania întru eterna aducere aminte a acestei lucrări glorioase se va numi câmpul libertății pentru totdeauna.
3. Națiunea română se declară că vrea să rămână de-a pururi statornic credincioasă învățatului împărat al Austriei și marelui principe al Transilvaniei și augustei case austriece.

²⁴ Ștefan Branea, „Cronica evenimentelor din anii 1848-1849”, în vol. sub redacția Nicolae Bocșan, Valeriu Leu *Revoluția de la 1848 din Transilvania în memorialistică*, P.U.C., Cluj-Napoca, 2000, pp.269-270

²⁵ Julius Holitzer, *op.cit.*, p. 23-24

4. Națiunea română se declară și se proclamă de națiune de sine stătătoare și de parte întregitoare a Transilvaniei pe temeiul libertății egale /egalității în drepturi/.

5. Națiunea română depune jurământul de credință către împăratul, către patria și națiunea română.”

După ce redă fidel Textul jurământului Sternheim conchide: „Toată adunarea a ridicat mâinile sus și a depus jurământul de credință după cuvântul lui Bărnăuțiu, toți au fost nemâncați, nu mâncaseră și nu băuseră nimic, deci au fost pregătiți ca pentru Sfânta Cuminecătură”²⁶.

Observăm că sărbătoarea revoluționară de la Blaj din 3/15 mai 1848 a fost locul în care „s-a oficiat festiv „cultul sfintei națiuni”, iar jurământul a cerut suveranitatea poporului /Națiune, monarhul o deținea deja, iar legătura de „3 ori sfântă” ce se îndrepta deopotrivă către împărat, Patrie și Națiune română a întărit excepțional autoritatea acestei instanțe.”²⁷

Prin modul în care s-a ținut jurământul și prin ideea conform căreia: „... au fost pregătiți ca pentru „Sfânta Cuminecătură” dovedește încă o dată rolul de liturghie politică al Marii Adunării Naționale de la Blaj.

După citirea jurământului: „... președintele a rostit cuvinte de închinare în cinstea împăratului Austriei și al libertății poporului, iar mulțimea a răspuns cu înmiite strigăte: <Să trăiască!>” toate steagurile fâlfâiau și îndărătul orașului bubuiau tunurile”. Apoi s-a cerut eliberarea „... lui Mihail Mihălcescu, arestat la Cluj” sub motiv de activitate atâțătoare> (probabil este vorba de tânărul Micaș n.n.) și i-și încheie relatarea într-o notă veselă: „Noii deputați națiunii săsești, adică 6 drumeți veseli, fără a mai aștepta rezultatul consfăturilor comitetului rămași laolaltă, neam întors adânc impresionați de cale văzute acasă”. Aici se încheie și traducerea lui Julius Holitzer, arătând că urmează câteva pagini goale în manuscris care în „... lăsmântul autentic nu s-au putut găsi”²⁸.

Din aceste fragmente extrase reținem impresia de măreață uimire ce a lăsat-o Adunarea Națională de la Blaj asupra acestui patriot saxon obișnuit a privi cel mult cu îngăduință pe țărani români iobagi, impresionat de trezirea lor la viața politică și națională care s-a făcut cu simplitate și demnitate, fără violență dar cu sentimentul acut al dreptății. Modul în care a privit pe români, a relatat evenimentele, arată o cunoaștere și o înțelegere a realităților în care trăiau românii.

Rămânem cu speranța că într-un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat vom afla de traseul parcurs de manuscris, dar și de întregul fond Sternheim după 1957 și dacă acesta mai există să fie valorificat la adevărata sa valoare, fiind o sursă documentată importantă în studiul evenimentelor care au tulburat Transilvania la mijlocul secolului al XIX-lea.

²⁶ *Ibidem*

²⁷ Simona Nicoară, *Mitologiile revoluției pașoptiste românești. Istorie și imaginar*, P.U.C., Cluj-Napoca, 2000, p. 209

²⁸ Julius Holitzer, *op. cit.*, p.25